

YOKSULLUK KÜLTÜRÜ YAKLAŞIMININ ELEŞTİRİSİ: TÜRKİYE'DEN AİLE VE YOKSULLUK İLİŞKİSİNE DAYALI KANIT*

Ayşe Nur ÇİFTÇİ* & İskender GÜMÜŞ**

Öz

Yoksulluk kültürü yaklaşımı Lewis tarafından geliştirildi ve yarım asırdan fazladır uluslararası literatürde popüleritesi sürüyor. Bu yaklaşım, yoksulları ahlaki çöküntü içinde olmakla itham ettiğinden yoğun olarak eleştirilmektedir. Yoksulların aile yapısında bozulma olduğu, gayrimeşru doğumların ve boşanmanın yaygın olduğu savunulur. Bu savunum sadece ABD için değil, küresel olarak her yerde benzer şekilde yoksul arasında bozulmaya işaret eder. Bu çalışmanın ilk amacı, yoksulluk kültürünün evrensel homojenliğe sahip olmadığına Türkiye örneğinden kanıt göstermektir. Çalışma, detaylı olarak ilgili literatürün sunulmasıyla başlatılmıştır. Ardından 2019 yılı için aile yapısı ve gelir düzeyleri arasındaki ilişki, Pearson korelasyon analiziyle test edilmiştir. Veriler TÜİK'ten derlenen olup, analizler hem İBBS-2 hem de İBBS-3'e göre tekrar edilmiştir. Pearson korelasyon analizinin tercih edilmesinin sebebi, yüzyılı aşan süredir istatistik analizlerde yaygın olarak kullanılan en temel analiz yöntemlerinden birisi olmasındandır. Elde edilen bulgular, yoksulluk kültürü yaklaşımının Türkiye için geçerli olmadığını göstermiştir. Türkiye'de beklenenin aksine eğitim ve gelir düzeyi yükseldikçe boşananların ağırlığı artmaktadır. Özetle: 1) Boşanma, cinsiyetlere göre belirgin farklılaşmaya uğramaksızın gelir düzeyi yüksek olanlarda daha yaygındır. 2) Boşanmayla birlikte her iki cinsiyet arasında da belirgin bir farklılaşma yaşanmaksızın yüksek gelir düzeyi korunabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk Kültürü, Sosyal Politika, Sosyal Çalışma, Aile Çalışmaları, Yoksulluk Çalışmaları.

CRITICISM OF THE POVERTY CULTURE APPROACH: FAMILY AND POVERTY-BASED EVIDENCE FROM TÜRKİYE

Abstract

The culture of poverty approach was developed by Lewis and has been popular in the international literature for more than half a century. This approach has been

* Bu çalışma 24.06.2022'de Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalında kabul edilen "Türkiye'de Yoksulluk Kültürü ve Sosyal Çalışma" başlıklı doktora tezinin bir kısmından oluşmaktadır

* Dr., Bağımsız Araştırmacı, draysenurciftci@gmail.com, <https://0000-0003-0928-644X>.

** Doç. Dr., Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, iskender.gumus@klu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-1428-0512>.

heavily criticized as it accuses the poor of being morally bankrupt. It is argued that there is a deterioration in the family structure of the poor, illegitimate births and divorce are common. This advocacy points to a breakdown among poor families alike, not just in the United States but globally everywhere. The first aim of this study was to show evidence from the example of Turkey that the culture of poverty does not have universal homogeneity. The study was initiated by presenting the relevant literature in detail. Then, the relationship between family structure and income levels for 2019 was tested with Pearson correlation analysis. The data were compiled from TUIK and analyzes were repeated according to both NUTS-2 and NUTS-3. The reason why Pearson correlation analysis was preferred is that it is one of the most basic analysis methods that has been widely used in statistical analysis for more than a century. The findings showed that the culture of poverty approach is not valid for Turkey. Contrary to what is expected in Turkey, as the level of education and income rises, the weight of the divorced increases. In summary, divorce is more common among those with higher incomes, without any significant gender differentiation and with divorce, high income level can be maintained without any significant differentiation between both sexes.

Keywords: *Culture of Poverty, Social Politics, Social Work, Family Studies, Poverty Studies.*

Giriş

Yoksulluk olgusu tarihsel açıdan yeni bir sorun olmamasına rağmen son yüzyılda, refah devleti uygulamalarının gelişmesiyle birlikte önemli bir gündem olarak yerini almıştır. Son yıllarda yaşanan ekonomik krizlerin gelir dağılımını olumsuz etkilemesi ve yoksulluğu derinleştirilmesi konunun önemini daha da artırmıştır. Yaşanan bu süreçte ailenin yoksullaşması, aile yapısının değişmesi ve aile içi ilişkilerin yeniden tanımlanması, yoksulluğun sürekliliğinin çeşitli sosyo-kültürel özelliklerle ilişkilendirilmesi, yoksullarla toplum arasında kurulan ilişkilerin sağlıklı oluşu, zamanla yoksulluğun yeni bir kültür oluşturup oluşturmadığı tartışmalarını beraberinde getirmiştir.

Bu çalışmada, yoksulluk kültürü teorisinin temel varsayımlarından olan, yoksulların aile yapılarının sorunlu olduğu, boşanmaların yoğun olduğu, tek ebeveynli “anne ve çocuklardan oluşan” parçalanmış ailelerin yaygın olduğu iddiasının Türkiye için geçerli olup – olmadığının tespiti için aile yapısı ve yoksulluk ilişkisi analiz edilmiştir.

Aile yapısı ve yoksulluk konusunda, erkek – kadın – nüfus bütünü üç durum için yaş gruplarına göre evli olanların, boşanmış olanların ve hiç evlenmemiş olanların nüfus ağırlıkları ile fert başına düşen GSYİH ve en düşük gelirli %20’lik kesimin gelirden aldığı paya göre düzeltilmiş gelir düzeyleri arasındaki ilişki, korelasyon analizleriyle sınanmıştır. Analizler, ilk başlık altında yapılan sınama sonuçlarının 19 yıllık dönemde demografik stabiliteyi ortaya koyması sebebiyle 2019 yılı için gerçekleştirilmiş olup, düzey 2 ve düzey 3 alınarak analizler

gerçekleştirilmiştir. Analizler düzey 3 ve düzey 2'ye göre evlilerin, hiç evlenmemişlerin ve boşanmışların nüfus içindeki yüzdelik ağırlıkları ile gelir ve yoksulluk göstergesi özelliğindeki fert başına düşen GSYİH ile en düşük gelirli %20'lik kesimin gelirden aldığı paya göre düzeltilmiş fert başına düşen GSYİH'nin cari ve logaritmik formlarıyla korelasyonlarına dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Aile göstergesi olarak evlenme, boşanma oranlarının alınmaması ise, yıllık oran oluşlarından. Halbuki yaş dilimlerine göre evli, boşanmış ve hiç evlenmemiş bireylerin ağırlıkları, çok daha stabil bir durumu gösterme kabiliyetine sahiptir.

Bu çalışmada, öncelikle parçalanmış aileler ve yoksulluk kültürü ilişkisi, ardından bekâr anneler ve yoksulluk kültürü ilişkisi eleştirel perspektifte incelenmiştir. Konuyla ilgili kullanılan veri seti ve izlenecek yöntem belirtildikten sonra Türkiye'de erkeklerde boşanma/evlenmeme, evli olma durumuna göre gelir/yoksulluk ilişkisi ve kadınlarda boşanma/evlenmeme, evli olma durumuna göre gelir/yoksulluk ilişkisi ile Türkiye bütününde boşanma/evlenmeme, evli olma durumuna göre gelir/yoksulluk ilişkisi üç aşamalı olarak analiz bulguları doğrultusunda raporlanarak sunulmuştur. Buna göre ilk olarak sekiz yaş dilimine göre erkeklerin evli, hiç evlenmemiş ve boşanmışların nüfus ağırlıkları alınarak gelir/yoksulluk ile ilişkisi Pearson korelasyon analiziyle sınımlanmıştır. Ardından erkekler için gerçekleştirilen uygulama süreci, bu defa kadınlar için gerçekleştirilmiştir. Son olarak da bu defa kadın-erkek ayrımına gidilmeksizin aile göstergeleri ile yoksulluk göstergeleri arasındaki ilişkinin tespitine yönelik uygulamalar tamamlanarak tablolarda toplu olarak raporlanmıştır.

1. PARÇALANMIŞ AİLELER (BOŞANMA) VE YOKSULLUK KÜLTÜRÜ

Arditti (1997), boşanmanın anneler üzerinde ekonomik gerilemeye yol açtığını, bu etkinin kadınlarda erkeklerden çok daha şiddetli olduğunu bulmuştur. Finnie (1993) Kanada'da boşanma sonrasındaki ilk yıl kadınların gelirinin yarı yarıya indiğini, erkeklerde ise dörtte birle sınırlı kaldığını, gelir / ihtiyaç oranına göre hane büyüklüğündeki azalışın erkek refahını artırırken kadın refahında %40'lık düşüşe yol açtığını tespit etmiştir. Hughes (2000) Avustralya'da kadınların boşandıktan sonra yeniden evlenme olasılığının erkeklerle göre daha düşük olduğunu, ancak bekar annelerin yoksulluktan kurtulmak için önlerinde yeniden evlenme veya çalışmak dışında başka seçenek olmadığını bulmuştur. Fisher ve Lyons (2006) boşanma sonrasında kadınların borçlarını geri ödeme güçlüğü yaşadığını ve daha fazla temerrüde düştüklerini göstermiştir. Bu artışta devlet yardımlarında yaşanan azalışın da önemli etkisinin olduğunu, kamu yardımlarındaki azalışın borç geri ödemesini güçleştirdiğini, bu durumun boşanan erkeklerle evli çiftlerde olmadığını tespit etmiştir. Yine Kanada'ya

temel alan daha güncel bir diğer çalışmada ise Gadalla (2008), boşanmanın gerçekleştiği yıl içinde düşük gelir elde edişin 13 erkekten 1 tanesinde yaşanmasına rağmen kadınların dörtte birinde yaşandığı, kadın yoksulluğunun özellikle 40 yaş altı boşananlarda çok daha şiddetli olduğu sonucuna varmıştır. McDonald ve Robb (2004) ise Kanada'da en yoksul kesimin yaşlı bekâr kadınlar olduğunu, yaşlı bekâr kadınlarda ise özellikle boşananların yer aldığını vurgulamıştır. Dolayısıyla boşanma, kadınlar üzerinde ekonomik yükü arttırırken geliri düşürerek, yaşlılık evresini de içerecek şekilde yoksulluğu kronikleştirmektedir.

Dewilde ve Uunk (2008) 11 AB ülkesinde boşanmayla kadın gelirinin azaldığını, boşanan kadınların yeniden evlenmeye zorlandığını tespit etmiştir. Çalışmada ayrıca refah düzeyi yüksek ülkelerde refah düzeyi düşük ülkelere göre yeniden evlenmenin geciktiği, boşanmadan önce düşük gelire sahip kadınların daha yüksek gelirli kadınlara göre evlenme olasılığının yükseldiği sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlar, kamu desteğinin son derece yüksek olduğu ve kişi başı gelirin dünya ortalamasından yüksek olduğu Avrupa'da dahi, boşanmış kadınları yeniden evlenmeye zorlayacak ölçüde gelir kayıpları yaşanarak yoksullaşıldığını göstermektedir. Lin ve Brown (2021) ABD'de gri boşanmayla birlikte (40 yaş civarı) kadınların yaşam standartlarında %45'lik düşüş yaşandığı, bu düşüşün erkeklerdeyse %21'de kaldığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda yaşam standartlarındaki düşüşün kadınlarda yeniden evlenmeyle tersine döndüğü bulunmuştur. Kadınların aksine erkeklerin boşanma sonrasında yeniden evlenmelerinde ekonomik etkenler son derece sınırlıdır. Nitekim Sweeney (1997) ABD Wisconsin'de erkeklerin yeniden evlenmesinin birkaç istisna dışında ekonomik beklentileriyle ilişkili olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Hagendorn vd. (2020) de, düşük eğitilmiş anneler arasında boşanmanın yoksulluk riskini arttırdığını ve kadını savunmasız kıldığını tespit etmişlerdir. Buna karşılık babalar arasında boşanmanın yoksullukla ilişkisinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu durum boşanmanın yaşam boyu süren kronik eşitsizliğin itici gücü olduğunu göstermektedir.

De Vaus vd. (2017) 6 OECD ülkesinde (ABD, İngiltere, İsviçre, Güney Kore, Almanya ve Avustralya) boşanmanın kadınlarda geliri erkeklere göre daha fazla azalttığını, ancak bu azalışın ülkelere göre değiştiğini tespit etmiştir. Bu farklılaşmayı ise ülkelerin sosyal güvenlik sistemlerinde, nafaka gibi kurumsal düzenlemelerde, aile modellerinde, emek piyasalarında ve yeniden birliktelik / evliliklerinde yaşanan farklılığa dayandırmışlardır. En etkili olan ise emek piyasasındaki kazanç ile yeniden evlilikte yaşanan farklılaşmadır.

Popova ve Navicke (2019) ise AB 12 ülkesinde boşanma sonrası yoksulluk riskini belirlemede kadının mesleğinin önemli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca kadının mesleğine dayalı sosyal sınıf yapısının boşanma sonrasındaki yoksullukta, ailenin daha az öneminin olduğu Fransa ve

İskandinav ülkelerindeki refah rejimlerinin aksine İngiltere ve eski doğu bloğu ülkelerinde daha belirleyici olduğu sonucuna varmıştır.

Mauldin (1991) boşanan kadınların yoksulluktan kurtulma yollarını araştırdığı çalışmasında, yoksulluktan kurtuluşa en önem kaynakların mevcut istihdam durumu, mesleki eğitim, genel eğitim, irksal durum ve 6 yaşından küçük çocuğunun olup-olmaması olduğunu tespit etmiştir. Dolayısıyla eğitimi düşük, mesleki anlamda vasıfsız ve küçük çocuk sahibi kadınların boşanma sonrasında yoksulluktan kurtulmaları zorlaşmaktadır.

Boşanan bekar anneler aleyhindeki dezavantajlılığın süreceğini gösteren çalışmalar da mevcuttur. Örneğin Morgan vd. (1992), boşanmanın yol açtığı kadın yoksulluğunda olumlu değişikliklerin küçülen aile sebebiyle kadın işgücüne katılımını desteklemekten kaynaklandığına işaret etmektedir. Buna karşılık kadınlar için emek piyasasındaki değişiklik, nafaka sorunları, ücret eşitsizlikleri ve ebeveyn olarak iş-yaşam dengesini kurmakta karşılaşılan sorunlar sürmektedir. Literatürün aksine Leopold'un (2018) Almanya'da erkeklerin boşanmadan kısa dönemde kadınlara göre daha fazla etkilenerek refah kaybına uğradığı yönündedir. Ancak boşanmayla kadınların hane gelirinde yaşanan kayıp ve bu kayba bağlı yoksullaşma ve tek ebeveynlik riskindeki artışın kalıcı olduğunu da tespit etmiştir. Dolayısıyla Almanya'da boşanmanın refah düşürücü etkisi kısa dönemde erkeklerde daha şiddetli olsa da bu yük geçici olup, kadınlarda ise kalıcıdır.

Bir başka çalışmadaysa Biblarz ve Gottainer (2004) babanın ölümü nedeniyle dul kalan anne ebeveynliği ile boşanan anne ebeveynliğinde yetişen çocuklar karşılaştırılmış, boşanmanın dul kalmaya göre daha olumsuz sonuçlarının olduğu tespit edilmiştir. Buna göre boşanmış anne ebeveynliğinde yetişen çocukların eğitim, mesleki statü ve yetişkinlikte mutluluk düzeylerinin önemli ölçüde dul annenin yetiştirdiği çocuklara göre düştüğü sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar, çocukların gelişimi ve başarısı üzerinde çekirdek ailenin boşanma yoluyla oluşan parçalanmış aileye göre, dul annelerin boşanmış annelere göre, boşanmış annelerin evlilik dışı çocuk dünyaya getiren bekar annelere göre çocukların yetişmesinde ve buna dayalı kültür aktarımında daha başarılı sonuç aldığını desteklemektedir.

Boşanma ve yoksulluğun Türkiye'deki yansımaları incelendiğinde, boşanmanın anne ve çocuk yoksulluğunu derinden etkilediği, çocukların gelecekteki refahlarında da düşüşe yol açıcı etkilerinin olduğu görülmektedir. Öztürk ve Aydın Boylu (2013) alan çalışmalarında, tek ebeveynli ailelerin önemli bölümünün düşük gelire sahip, kirada oturan, finansal güçlükler yaşayan yapıda olduklarını ve finansal güçlükler arttıkça yaşamdan duyulan tatminin de azaldığı sonucuna varmıştır. Kavşut (2015) Ankara'da gerçekleştirdiği mülakatlarda dul kadınlara toplumun daha şefkatli davranıp maddi destek verdiğini, boşanan kadınların ise borç dahi

istemeye çekindiğini tespit etmiştir. Yusufoglu ve Kızmaz (2016), Elazığ'da hane reisi olan kadınların ağır işlerde çalışmak zorunda kaldığını, bu hanelerde çocuk işçiliğinin yaygın olduğunu, gününbirlik geçim stratejisi uygulandığını, sosyal yardımların ise yoksulluk şiddetini hafiflettiğini tespit etmiştir. Atila Demir ve Genç Çelebi (2017) Kocaeli'nde tek ebeveynli hane reisiyle yaptığı çalışmada denekler ekonomik ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandıklarını, çalışma hayatında rahatsız edildiklerini, çocuklarını bırakacak yerlerinin olmadığını ve çocuklarının öğrenimlerini yarıda bırakabildiğini, ev işlerine yardım ihtiyacı duyduklarını ve psikolojik desteğe ihtiyaçlarının olduğunu ifade etmiştir. Karaarslan ve Opçin (2020) Tekirdağ'da gerçekleştirdikleri mülakatlarda, hanelerin temel ihtiyaçlarını karşılamada zorlandıklarını, sağlanan yardımları ise yetersiz gördüklerini tespit etmiştir.

Yusufoğlu ve Kızmaz (2016) Elazığ'da gerçekleştirdikleri alan çalışmasında katılımcıların üçte ikisi, sosyal dışlanmaya maruz kaldığını yarıdan fazlası sosyal dışlanmalarına yol açan ana sebebin yoksulluk olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca kadınlardan dul kalanların yerine hapse düşen veya boşananlarda dörtte üçünden fazlasının sosyal dışlanmaya uğradıklarını beyan ettikleri görülmüştür. Atila Demir ve Genç Çelebi'nin (2017) Kocaeli'ndeki alan çalışmasında katılımcılar kira ve fatura ödemekte zorlandıklarını, evlilik sürecinde çalışmadıkları veya küçük çocukları olduğu için emek piyasasına girişte zorluk çektiklerini, boşanan kadına bakışın sosyal dışlanmaya yol açtığını ve bu sebeple sosyal ilişkilerinin zayıfladığını, kendilerini geliştirmek için eğitim almak isteseler de ekonomik imkânsızlıktan bunu gerçekleştiremediklerini, çocuklarının mevcut koşullardan sosyopsikolojik açıdan olumsuz etkilendiğini, psikolojik destek ihtiyaçlarını ekonomik sebeplerle karşılayamadıklarını ifade etmişlerdir.

Parçalanmış aile yapılarının çocuk gelişimi, başarısı ve yetişkinlik dönemindeki refahı konularında önemli bir belirleyici olduğunu gösteren çalışmalar şu şekilde özetlenebilir. Feyzioğlu ve Kuşçuoğlu (2011) altı büyükşehirde gerçekleştirdikleri alan çalışmasında, tek ebeveynli aile reislerinin çocuklar üzerinde otorite kurmada zorlandığını, boşanmalarda nafaka, mal paylaşımı ve velayet açısından sorunlar yaşandıklarını, önemli bölümünün ekonomik sıkıntı yaşadığını, tek ebeveynliğin sosyalleşmeyi zayıflattığını, karşılaştıkları sorunlar karşısında da ev işleriyle uğraşarak veya dine yönelerek baş etmeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Şentürk (2012) Malatya'da ilk ve ortaöğretim öğrencilerini kapsayan alan çalışmasında, anne ve babasıyla birlikte yaşayan çocukların, parçalanmış ailede yaşayan çocuklara göre kendilerini daha sık başarılı gördüklerini tespit etmiştir. Alkan (2018) Trabzon'daki ortaokul ve lise son sınıf öğrencilerine dayanan alan çalışmasında, tam ailede yaşayan çocukların yarısından azı ailesinde eksiklik bildirirken parçalanmış ailede yaşayan çocuklarda bu ağırlığın beşte dörde çıktığını, tam ailelerde çok sınırlı olan

anne-baba özleminin, parçalanmış ailedeki çocukların yarısından fazlasında olduğunu tespit etmiştir. Anne-babasının kendisini sevmediğini düşünen çocukların ağırlığı, tam aileye göre parçalanmış ailede yaşayan çocuklarda iki kat fazladır. Ailesinin okul başarısını desteklemediğini düşünen çocuklarda da belirgin ayrışma olup, tam ailede yaşayanlara göre parçalanmış ailede yaşayanlarda yedi kat fazladır. Anne-babasının rol model olarak kabul etmeyen çocuklarda, tam ailede yaşayanlara göre parçalanmış ailede yaşayanlarda üç kat fazladır. Ebeveynlerin öğretmenle iletişime geçmemesi açısından tam ailede yaşayan çocukların ebeveynlerine göre parçalanmış ailelerde dokuz kat yüksektir. Okul masraflarını karşılamamaları açısından tam aileye göre parçalanmış ailenin iki buçuk kat fazla olduğu görülmüştür. Aile durumuna göre çocukların gelecek kaygısı da orantısız şekilde fazla olup, tam aileye göre kötümserlik parçalanmış ailelerde on kat fazladır. İntiharı düşünmede ise parçalanmış ailede yaşayanların ağırlığı, tam ailedekilerin iki katıdır.

Sokak çocuklarında da genel olarak aile yapısı açısından dezavantajlılığın yoğunluğuyla karşılaşılmaktadır. Barış (2009) İstanbul'da sokak çocukları üzerine gerçekleştirdiği alan çalışmasında, çocukların evi terk etmelerinde aile içi şiddetin, üvey anne-baba oluşunun veya tek ebeveynli ailede yer almanın sık olduğu sonucuna varmıştır. İlginç bir şekilde sokak çocuklarının yarıya yakını aileleriyle sürekli görüşmektedir. Öncül deneyimleri içerisinde üçte birinin sokakta çalışma deneyimi olan bu çocukların sokakta yaşam deneyimlerinin ise çoğunlukla kalıcı görülmemesi gerektiği savunulmaktadır. Meder (2008) Ankara'daki sokak çocukları üzerine gerçekleştirdiği alan çalışmasında da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Katılımcıların üçte ikisinden fazlasının ailesinde babanın anne ve kendisine şiddet uyguladığı ve alkol kullandığı tespit edilmiştir. Katılımcılar içinde parçalanmış aileye mensubiyet yaygındır. Ayrıca katılımcıların onda dokuzu madde bağımlısı olup, onda sekizi de eve geri dönmeyi düşünmemektedir.

Suğur ve Saygı Doğru (2010) çalışmasında, Eskişehir çocuk yurdunda kalan 13-18 yaş arasındaki 90 çocuk üzerinde gerçekleştirdikleri anket çalışmasında, çocukların büyük bölümünün babalarının düşük gelirli işler ile hırsızlık gibi yasadışı faaliyetlerde bulunduğu, annelerinin ise enformel işlerde çalıştıkları ve yurda gelişlerinden de anne ve babalarını sorumlu tuttıkları sonucuna ulaşılmıştır.

2. BEKÂR ANNELER VE YOKSULLUK KÜLTÜRÜ

1990'ların ortalarından itibaren ABD'nde uygulanan refah politikaları, bekâr annelerin iş bulması gerektiği önermesinden hareket ederek uygulanmıştır. Gelinek noktada bekâr annelerin %80'i çok düşük ücretlerle çalışmakta ve yarısı da yoksul olup aylık 700 dolar civarında yardım almaktadırlar (Alstott, 2013, s. 187). ABD'de ağırlıklı olarak ikincil

iş piyasalarında çalışan ve hane reisi olan bekâr annelerden oluşan yoksullar içerisinde Siyah kadınlar baskındır (Bennet, 1988, s. 213). Zhan ve Pandey (2004) bekâr anne ve babalardan yükseköğrenime devam edenlerde ekonomik refahın arttığını, bu artışın bekâr babalarda bekâr annelere göre daha fazla olduğunu, aynı zamanda beyazlardaki refah artışının Siyahlara göre daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Dolayısıyla hem etnik yapıya göre hem de cinsiyete dayalı derin eşitsizlik mevcuttur.

Bekâr annelerin sorumlulukları, tek ebeveyn olmaları sebebiyle çekirdek ailelerdeki ebeveynlere göre oldukça fazladır. Yapılan analizler, temel gelir desteği alan erkeklerde %0,5 ile %9 arasında, bekâr annelerde ise %15 ile %30 arasında çalışma sürelerinde azalışa yol göstermektedir (Widerquist, 2013, s. 220). González'in (2008) Fransa'daki kamu yardımlarının evli kadınların çalışma eğiliminde etkisiz olduğunu, bekâr ebeveynlerde ise çalışmayı arttırıcı etki gösterdiğini tespit etmiştir. Çok düşük gelir elde etmelerine rağmen temel gelir desteği alımında çok yüksek düzeyde çalışma saatlerini azaltmaları, üzerlerindeki yoğun sorumluluğu ve baskıyı ayrıca desteklemektedir. Bu baskı, doğal olarak psikolojik sorunlara karşı bekâr annelerin daha savunmasız olmasını da beraberinde getirmektedir. Brown ve Moran (1997) çalışmalarında bekâr annelerin evli annelere göre depresyona girme risklerinin iki kat daha fazla olduğunu, özellikle kadınlardaki özgüven ve destek eksikliğinin arttığını, bekâr anneler arasında da yoksulluğun bu riski ayrıca arttırdığını tespit etmişlerdir.

Brown ve Lichter (2009) bekâr annelerin geçim stratejilerinin büyük şehirde yaşayıp-yaşamamaya göre farklılaşmadığını, ancak kırsal alandaki bekâr annelerin tam zamanlı işte çalışmasının daha sınırlı olduğunu tespit etmişlerdir. Buna ek olarak kırsal alanda yaşayanların, büyükşehirlerde yaşayanlara göre yoksulluğu daha şiddetli hissettiklerini, sosyal yardım alma olanaklarının daha sınırlı olduğunu ve daha düşük gelirle geçinmek durumunda kaldıklarını vurgulamaktadır.

Musik ve Mare (2006) ABD'de, 1970'li yıllarda bekar annelerin aile reisi olduğu tek ebeveynli aile oranının 2000'lerde $\frac{1}{4}$ 'e yükseldiğine dikkat çekerken, tek ebeveynli ailelerdeki anne ve kızları arasında aile yapısı ve yoksulluk aktarımına dair etkileşime odaklanmıştır. Bulgular, önemli bölümü aynı zamanda yoksul olan tek ebeveynli ailelerde yoksulluğun kız çocuklarına da aktarıldığını, ancak aile yapılarının aktarımına dair etkinin tespit edilemediğini göstermiştir. Ayrıca çocuğun yetiştiği aile ortamında yoksulluğun kültürel özelliklerinin miras olarak aktarıldığı görülmektedir.

Lichter vd.'nin (2003) bulgularına göre evlilik dışı çocuk sahibi bekâr annelerin daha sonra evlenme ihtimalleri diğer kadınlardan daha düşüktür. Evliliğin kadınlar için ekonomik faydaları son derece yüksek olup, evli kadınlara göre evli olmayan kadınların yoksulluk riskine çok daha fazla maruz kaldığı bulunmuştur. Ancak boşanmış kadınların hiç evlenmemiş kadınlara göre daha fazla yoksulluk riski yaşadığı, evlilik dışı

çocuk doğuran bekâr annelerin doğurdıkları çocukların sorumluluğundan kaynaklanan uzun vadeli ekonomik zararlarının dengelenmediği de tespit edilmiştir.

Harkness vd. (2019) çalışmalarında ABD’nde 1958, 1970 ve 2000 doğumlu çocukların bilişsel gelişimlerinde tam ailede olmanın bekâr anne ebeveynliğindeki ailede olmaya göre çocuklarda özellikle sözel bilişsel gelişimi güçlendirdiğini tespit etmiştir. Ayrıca hiç babanın olmaması durumunda boşanma sebebiyle tek ebeveynli aile olunmasına göre daha olumsuz etkilenildiği bulunmuştur. Nonoyama-Tarumi (2017) Japonya’da tek ebeveynli ailedeki çocukların tam ailede yetişen çocuklara göre eğitim hayatında daha az başarılı olduğunu, annenin tek ebeveyn olduğu ailelerdeki başarısızlık kaynağının yarıdan fazlasının ekonomik imkânsızlık olduğunu tespit etmiştir. Erkeğin tek ebeveyn olduğu ailelerde ise dezavantajlılığın sebebi, ekonomik sebeplerden çok evde yaşanan tartışmalarla evde denetimle okula katılıma dayalı olarak ölçülen ebeveynlik kaynaklarının eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Bu sonuçlar özellikle annenin aile içerisinde erkeğe göre çocuğun yetişmesinde daha etkili olduğunu desteklemektedir. Quane ve Rankin (1998) ABD’de yaşanan mahallenin ve aile yapısının ergen gençleri geri çekici etkisini analiz etmiş ve mahallenin dezavantajlı konumda olmasının, ergenlerdeki geleceğe yönelik istihdam beklentisini geriye çektiğini tespit etmiştir. Özellikle bekâr annelerden oluşan tek ebeveynli aile yapısının yine ergen gençler üzerinde geriye çekici etkisi yine teyit edilmiştir. Böylece çocuğun nasıl bir aile içerisinde yaşadığının, gelecekteki yaşamında yoksulluk riskine maruz kalmada belirleyici olduğu görülmüştür.

Türkiye’de evlilik dışı doğum oranlarının çok düşük oluşu, aynı zamanda bu düşük orandaki doğumlarda da genelde çok eşliliğin belirleyici oluşu sebebiyle örfi ailenin varlığı sebebiyle bekâr anne örnekleri çok sınırlı kalmaktadır. Türkiye’de kadın yoksulluğunun ABD’nde olduğu gibi bekâr annelik perspektifiyle ilerlemediği görülmektedir (Karakuş Umar, 2019, s. 49). Dolayısıyla da ulusal literatürden konuyla ilgili örnek verilememiştir.

3. VERİ SETİ, TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER VE YÖNTEM

Aile ve yoksulluk arasındaki ilişkinin analiz edilmesinde, aile değişkenleri cinsiyetlere göre medeni duruma dayalı olarak şekillendirilmiştir. Buna göre kadın ve erkeklerde düzey 3’ü oluşturan 81 vilayet ile düzey 2’yi oluşturan 26 alt bölgedeki boşanmış olanlar, hiç evlenmemiş olanlar ve evli olanların yaş gruplarına göre kendi içerisindeki ağırlıkları alınmıştır. Örneğin 15-34 yaş grubundaki boşanmış, hiç evlenmemiş veya evli olan kadınların bu üç kategorideki toplamalarına göre yüzdelik ağırlıkları kadınlar açısından aile değişkenini oluşturmuştur. Yüzdelik dağılımların değişken olarak alınmasıyla birlikte, aynı zamanda veri seti üzerinde düzey 3 ve düzey 2 içerisindeki İstanbul gibi yüksek

nüfusa sahip coğrafi birimlerin yol açtığı nüfus etkisi de engellenmiştir. İki cinsiyet, sekiz farklı yaş dilimi (15-34, 34-39, 40-44, 45-49, 50-54, 55-59, 60-64, 65+yaş, 15+yaş “tümü”) ve yaş dilimlerinin bütününe göre dokuz farklı demografik durum ve düzey 3 ile düzey 2 olmak üzere 2 farklı düzey seçeneği ile aile yapısı değişken sayısı 108’e ulaşmaktadır. Değişkenlerin hesaplanarak dönüşümlerinin sağlanmasına temel oluşturan aile gösterge verileri ise TÜİK’ten (2022a) derlenmiştir.

Aile ve yoksulluk ilişkisine dair analizin ikinci değişken grubunu oluşturan yoksulluk değişkenleri ise, fert başına düşen GSYİH ve en düşük gelirliler %20’lik dilime göre düzeltilmiş fert başına düşen GSYİH’ dan oluşmaktadır. Yoksulluğun tespitine dönük uygulamalarda standardın olmayışı, nisbî ve mutlak yoksulluk sınırlarının tespitinde kurumlara göre yaşanan değişim sebebiyle, doğrudan genel gelir düzeyini oluşturan fert başına düşen GSYİH ve en düşük %20’lik gelir dilimi için düzeltilmiş miktarların kullanımı tercih edilmiştir. Düzey 3’e göre 81 vilayet ve düzey 2’ye göre de 26 alt bölgeye göre fert başına düşen GSYİH seviyeleri TÜİK’ten (2021b) derlenmiştir. Gelir dilimlerine göre en düşük %20’lik dilimdekilerin düzey 3 ve düzey 2’ye göre GSYİH’ dan aldıkları yüzdelik paylarsa yine TÜİK’ten (2021c) alınmıştır. Yoksulluk değişkenleri toplamda düzey 3 ve düzey 2’ye göre fert başına düşen GSYİH ve en düşük %20’lik gelir dilimine göre düzeltilmiş versiyonlar ile ham ve doğal logaritmik değerlere göre olmak üzere sekiz adettir.

Hem aile hem de yoksulluk değişkenleri, 2019 yılı verilerine dayanmaktadır. Bu tercihin sebebi ise 2020 ve 2021 yılları boyunca küresel ölçekte etkili olan pandeminin yol açtığı ekonomik buhrandan kaynaklanan olumsuz etkinin analizlerde yol açabileceği olası saptırıcı etkileri bertaraf etmektir. Böylece maksimum ve minimum değerler arasındaki makas daralırken, gözlemler arası değerlerde de standart sapma değerleri azalmaktadır. Aşağıdaki iki tabloda düzey 3 ve düzey 2’ye göre değişkenlerin tanımlayıcı istatistik bulguları sunuldu. İlk olarak düzey 3 için değişkenlerin tanımlayıcı istatistik bulguları raporlandı (Tablo 1).

Tablo 1. Yaş Gruplarına Göre Boşanan, Evli ve Evli Olmayan Nüfus Ağırlığına Dair Tanımlayıcı İstatistikler– Düzey 3

		N	Min.	Maks.	Ort.	Std. Sapma
Fert Başına Düşen GSYİH	TL	81	16851	86723	39581	13626
	LN TL	81	4,2	4,9	4,6	0,1
En Düşük %20’lik Gelir Payına göre Düzeltilmiş Fert Başına Düşen GSYİH	TL	81	1173	6362	2786	1009
	LN TL	81	3,1	3,8	3,4	0,1
Erkeklerde Boşanmaların İlgili Yaş Grupundaki Erkek Nüfus İçindeki Ağırlıkları (%)	15-34 yaş	81	0,3	2,4	1,4	0,6
	35-39 yaş	81	0,9	7,2	4,3	1,7
	40-44 yaş	81	1,0	9,2	5,1	2,2

	45-49 yaş	81	0,9	10,4	5,3	2,4
	50-54 yaş	81	0,5	10,8	5,0	2,4
	55-59 yaş	81	0,3	9,9	4,2	2,1
	60-64 yaş	81	0,5	9,3	3,6	1,9
	65+ yaş	81	0,4	6,3	2,3	1,2
	Toplam	81	0,6	7,0	3,3	1,5
Kadınlarda Boşanmaların İlgili Yaş Grubundaki Kadın Nüfus İçindeki Ağırlıkları (%)	15-34 yaş	81	0,3	3,3	1,9	0,7
	35-39 yaş	81	0,8	9,7	5,3	2,2
	40-44 yaş	81	0,6	11,9	5,8	2,6
	45-49 yaş	81	0,5	12,6	5,4	2,7
	50-54 yaş	81	0,7	12,6	4,9	2,6
	55-59 yaş	81	0,5	11,5	4,1	2,4
	60-64 yaş	81	0,5	10,2	3,5	2,2
	65+ yaş	81	0,3	6,8	2,3	1,4
Toplam	81	0,4	7,9	3,4	1,7	
Toplam Boşanmaların İlgili Yaş Grubundaki Toplam Nüfus İçindeki Ağırlıkları (%)	15-34 yaş	81	0,4	2,8	1,7	0,7
	35-39 yaş	81	0,9	8,3	4,8	1,9
	40-44 yaş	81	0,9	10,5	5,5	2,4
	45-49 yaş	81	0,8	11,5	5,4	2,5
	50-54 yaş	81	0,6	11,7	5,0	2,4
	55-59 yaş	81	0,4	10,6	4,1	2,2
	60-64 yaş	81	0,6	9,6	3,5	2,0
	65+ yaş	81	0,4	6,5	2,3	1,3
Toplam	81	0,5	7,3	3,3	1,6	
Evli Erkeklerin İlgili Yaş Grubundaki Erkek Nüfus İçindeki Ağırlıkları (%)	15-34 yaş	81	29,6	41,7	35,7	2,7
	35-39 yaş	81	60,7	91,6	82,1	5,3
	40-44 yaş	81	66,8	94,0	86,5	4,6
	45-49 yaş	81	75,1	95,9	89,2	3,8
	50-54 yaş	81	79,4	96,4	90,9	3,4
	55-59 yaş	81	84,5	96,9	92,2	2,9
	60-64 yaş	81	85,8	96,2	92,2	2,4
	65+ yaş	81	79,2	86,7	83,9	1,6
Toplam	81	56,0	74,3	69,3	3,4	
Evli Kadınların İlgili Yaş Grubundaki Kadın Nüfus İçindeki Ağırlıkları (%)	15-34 yaş	81	33,9	53,7	44,6	3,9
	35-39 yaş	81	75,7	90,7	86,0	2,6
	40-44 yaş	81	75,5	90,0	85,4	2,6

Yoksulluk Kültürü Yaklaşımının Eleştirisi: Türkiye'den Aile ve Yoksulluk İlişkisine Dayalı Kanıt

	45-49 yaş	81	76,0	88,3	84,5	2,5
	50-54 yaş	81	76,7	87,0	82,6	2,6
	55-59 yaş	81	72,8	85,3	79,9	2,6
	60-64 yaş	81	66,1	79,3	74,0	3,0
	65+ yaş	81	39,8	51,9	46,7	2,5
	Toplam	81	52,5	67,8	62,3	2,8
Evliilerin İlgili Yaş Grubundaki Toplam Nüfus İçindeki Ağırlıkları (%)	15-34 yaş	81	32,7	47,7	40,6	3,2
	35-39 yaş	81	67,2	91,1	84,0	3,5
	40-44 yaş	81	70,5	91,9	85,9	3,2
	45-49 yaş	81	75,5	91,6	86,9	2,8
	50-54 yaş	81	78,5	90,9	86,9	2,6
	55-59 yaş	81	79,5	89,8	86,0	2,3
	60-64 yaş	81	77,0	86,8	83,0	2,2
	65+ yaş	81	58,4	67,9	63,1	1,7
	Toplam	81	54,2	69,7	65,6	2,9
Evlenmemiş Erkeklerin İlgili Yaş Grubundaki Erkek Nüfus İçindeki Ağırlıkları (%)	15-34 yaş	81	57,1	69,3	62,9	2,9
	35-39 yaş	81	6,1	33,8	13,5	4,5
	40-44 yaş	81	3,5	25,2	8,1	3,2
	45-49 yaş	81	2,3	16,3	5,2	2,1
	50-54 yaş	81	1,6	10,3	3,4	1,5
	55-59 yaş	81	1,0	6,7	2,4	1,1
	60-64 yaş	81	0,7	4,5	1,7	0,7
	65+ yaş	81	0,4	2,6	1,0	0,4
	Toplam	81	19,0	42,5	25,4	4,8
Evlenmemiş Kadınların İlgili Yaş Grubundaki Kadın Nüfus İçindeki Ağırlıkları (%)	15-34 yaş	81	43,4	64,1	53,4	4,2
	35-39 yaş	81	3,7	18,9	7,7	3,1
	40-44 yaş	81	3,2	15,4	6,7	2,7
	45-49 yaş	81	2,6	13,7	6,1	2,6
	50-54 yaş	81	2,0	11,8	5,3	2,3
	55-59 yaş	81	1,4	11,3	4,3	2,2
	60-64 yaş	81	1,0	13,1	3,6	2,2
	65+ yaş	81	0,6	13,5	2,9	2,4
	Toplam	81	16,3	42,0	24,0	5,5
Evlenmemişlerin İlgili Yaş Grubundaki Toplam Nüfus İçindeki Ağırlıkları (%)	15-34 yaş	81	49,9	66,1	57,6	3,4
	35-39 yaş	81	6,2	26,2	10,7	3,1
	40-44 yaş	81	4,3	20,6	7,5	2,4
	45-49 yaş	81	2,9	14,9	5,6	1,9

50-54 yaş	81	1,9	10,4	4,3	1,5
55-59 yaş	81	1,3	7,9	3,3	1,2
60-64 yaş	81	1,0	7,3	2,7	1,2
65+ yaş	81	0,6	8,8	2,1	1,5
Toplam	81	18,3	42,2	24,7	5,1

Düzyey 2'ye göre tanımlayıcı istatistik bulguları ise tablo 2'de toplu olarak raporlandı.

Tablo 2. Yaş Gruplarına Göre Boşanan, Evli ve Evli Olmayan Nüfus Ağırlığına Dair Tanımlayıcı İstatistikler– Düzyey 2

		N	Min.	Maks.	Ort.	Std. Sapma
Fert Başına Düşen GSYİH	TL	26	20390	86723	43039	16326
	LN TL	26	4,3	4,9	4,6	0,2
En Düşük %20'lik Gelir Payına göre Düzeltilmiş Fert Başına Düşen GSYİH	TL	26	6402	28489	15021	5767
	LN TL	26	3,8	4,5	4,1	0,2
Erkeklerde Boşananların İlgili Yaş Grubundaki Erkek Nüfus İçindeki Ağırlıkları (%)	15-34 yaş	26	0,3	1,6	1,1	0,4
	35-39 yaş	26	1,0	6,9	4,4	1,7
	40-44 yaş	26	1,2	9,2	5,3	2,2
	45-49 yaş	26	1,0	10,4	5,6	2,4
	50-54 yaş	26	1,0	10,8	5,4	2,4
	55-59 yaş	26	0,8	9,8	4,6	2,2
	60-64 yaş	26	0,8	8,8	4,0	2,0
	65+ yaş	26	0,6	5,5	2,7	1,3
	Toplam	26	2,6	13,2	7,4	2,5
Kadınlarda Boşananların İlgili Yaş Grubundaki Kadın Nüfus İçindeki Ağırlıkları (%)	15-34 yaş	26	0,3	1,6	1,1	0,4
	35-39 yaş	26	1,0	6,9	4,4	1,7
	40-44 yaş	26	1,2	9,2	5,3	2,2
	45-49 yaş	26	1,0	10,4	5,6	2,4
	50-54 yaş	26	1,0	10,8	5,4	2,4
	55-59 yaş	26	0,8	9,8	4,6	2,2
	60-64 yaş	26	0,8	8,8	4,0	2,0
	65+ yaş	26	0,6	5,5	2,7	1,3
	Toplam	26	0,7	7,9	3,8	1,8
Toplam Boşananların İlgili Yaş Grubundaki Toplam Nüfus İçindeki Ağırlıkları (%)	15-34 yaş	26	0,6	3,7	2,5	0,9
	35-39 yaş	26	9,4	43,5	30,9	9,9
	40-44 yaş	26	11,3	55,0	39,7	12,6
	45-49 yaş	26	11,5	59,6	41,4	14,0

Yoksulluk Kültürü Yaklaşımının Eleştirisi: Türkiye'den Aile ve Yoksulluk İlişkisine Dayalı Kanıt

	50-54 yaş	26	10,0	57,6	38,1	13,1
	55-59 yaş	26	6,6	50,3	30,0	11,5
	60-64 yaş	26	4,0	39,4	21,4	9,4
	65+ yaş	26	1,3	13,7	6,4	3,4
	Toplam	26	0,6	7,0	3,5	1,6
Evli Erkeklerin İlgili Yaş Grubundaki Erkek Nüfus İçindeki Ağırlıklar (%)	15-34 yaş	26	25,2	34,2	29,6	2,2
	35-39 yaş	26	75,5	90,2	82,5	4,3
	40-44 yaş	26	79,4	93,4	86,6	3,8
	45-49 yaş	26	82,1	95,4	89,0	3,4
	50-54 yaş	26	83,4	96,1	90,5	3,2
	55-59 yaş	26	85,3	96,3	91,7	2,8
	60-64 yaş	26	86,0	94,9	91,8	2,4
	65+ yaş	26	81,0	86,3	83,9	1,5
	Toplam	26	53,2	64,9	60,6	3,0
Evli Kadınların İlgili Yaş Grubundaki Kadın Nüfus İçindeki Ağırlıklar (%)	15-34 yaş	26	39,6	50,3	45,5	3,0
	35-39 yaş	26	81,6	89,7	85,7	2,2
	40-44 yaş	26	80,0	88,7	84,8	2,3
	45-49 yaş	26	78,8	86,8	83,9	2,2
	50-54 yaş	26	76,7	85,1	81,9	2,3
	55-59 yaş	26	73,8	82,9	79,0	2,3
	60-64 yaş	26	67,3	78,5	73,2	2,6
	65+ yaş	26	41,0	50,2	46,3	2,1
	Toplam	26	56,1	65,7	62,6	2,4
Evlilerin İlgili Yaş Grubundaki Toplam Nüfus İçindeki Ağırlıkları (%)	15-34 yaş	26	32,7	42,2	37,4	2,4
	35-39 yaş	26	78,6	89,0	84,1	2,8
	40-44 yaş	26	79,7	90,5	85,7	2,7
	45-49 yaş	26	80,4	90,9	86,5	2,5
	50-54 yaş	26	80,0	90,0	86,3	2,4
	55-59 yaş	26	79,5	88,2	85,3	2,2
	60-64 yaş	26	77,0	85,2	82,4	2,2
	65+ yaş	26	58,8	66,3	62,9	1,6
	Toplam	26	55,6	66,5	63,0	2,7
Evlennemiş Erkeklerin İlgili Yaş Grubundaki Erkek Nüfus İçindeki Ağırlıkları (%)	15-34 yaş	26	64,9	73,9	69,3	2,2
	35-39 yaş	26	7,1	18,9	13,0	3,1
	40-44 yaş	26	4,0	11,7	7,9	2,1
	45-49 yaş	26	2,5	7,2	5,0	1,4
	50-54 yaş	26	1,7	5,5	3,4	1,0

	55-59 yaş	26	1,2	4,2	2,4	0,8
	60-64 yaş	26	0,9	3,3	1,8	0,6
	65+ yaş	26	0,5	2,1	1,1	0,4
	Toplam	26	23,4	41,9	30,4	4,6
Evlennemiş Kadınların İlgili Yaş Grubundaki Kadın Nüfus İçindeki Ağırlıkları (%)	15-34 yaş	26	47,4	58,5	52,3	3,2
	35-39 yaş	26	4,5	14,7	7,6	2,5
	40-44 yaş	26	3,8	13,3	6,7	2,3
	45-49 yaş	26	3,2	12,2	6,1	2,2
	50-54 yaş	26	2,8	10,7	5,3	2,1
	55-59 yaş	26	2,0	10,0	4,4	1,9
	60-64 yaş	26	1,7	9,7	3,6	1,9
	65+ yaş	26	1,1	9,7	2,9	2,2
	Toplam	26	17,0	37,0	23,7	5,0
	Evlennememişlerin İlgili Yaş Grubundaki Toplam Nüfus İçindeki Ağırlıkları (%)	15-34 yaş	26	56,4	66,0	61,0
35-39 yaş		26	6,6	13,8	10,3	2,0
40-44 yaş		26	4,5	10,1	7,3	1,6
45-49 yaş		26	3,4	9,0	5,5	1,4
50-54 yaş		26	2,6	7,1	4,3	1,1
55-59 yaş		26	2,1	6,1	3,4	1,0
60-64 yaş		26	1,6	5,8	2,7	1,0
65+ yaş		26	1,0	6,3	2,1	1,3
Toplam		26	21,8	40,2	27,7	4,8

İki değişken arasındaki ilişkinin tespitine yönelik kullanılan istatistik yöntem ise Pearson korelasyon analizidir. Değişkenler arasındaki ilişkinin yön ve şiddetini ölçmek için korelasyon katsayılarından faydalanılmaktadır (Altaş vd., 2012, s. 1). Pearson korelasyon katsayısı -1 ile +1 arasında değer alan bir ilişki katsayıdır. Katsayı değeri +1 olduğunda iki değişken arasında mutlak pozitif “tam” ilişki mevcuttur. Katsayı değeri -1 olduğunda ise iki değişken arasında mutlak negatif ilişkinin olduğu, yani iki değişkenin mutlak şekilde zıt hareket ettiği sonucuna varılmaktadır. Katsayı değeri 0 olduğunda ise iki değişken arasında ilişkinin bulunmadığı sonucuna varılmaktadır. 0 ile ± 1 arasında alınan değer ise iki değişken arasındaki ilişkinin yön ve şiddetini vermektedir. İki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkinin olup olmadığı ise t testi ile test edilmektedir (Bkz. Aytaç, 1983; Genceli, 1986; Lorcü, 2015; Serper, 2004).

4. TÜRKİYE'DE ERKEKLERDE BOŞANMA, EVLENMEME, EVLİ OLMA DURUMUNA GÖRE GELİR / YOKSULLUK İLİŞKİSİ

Aile ile yoksulluk ilişkisine dair gerçekleştirilen ilk analiz grubu erkek nüfus için gerçekleştirildi. Sekiz farklı yaş dilimindeki erkek nüfusun düzey 3'e göre evli olanlar, boşanmış olanlar ve hiç evlenmemiş olanların ilgili yaş dilimindeki nüfus ağırlıkları ile fert başına düşen GSYİH ve logaritmik fert başına düşen GSYİH arasındaki ilişki test edildi. Elde edilen bulgular, bütün yaş dilimlerinde gelir yükselişi ile boşananların ağırlıkları arasında 0,550 ile 0,747 arasında orta ve yüksek şiddette pozitif ilişkinin olduğunu gösterdi. Aynı uygulama hiç evlenmemiş erkeklerin ağırlığıyla tekrarlandı. 15-34 yaş diliminde düşük negatif ilişki ve 65 yaş ve üstündekiler için istatistiksel olarak anlamlı ilişkinin tespit edilememesi istisnaları dışında, daha düşük şiddette olmakla birlikte bir önceki bulgularla örtüşen pozitif ilişki görüldü. Buna göre erkekler içerisinde hiç evlenmeyenlerin ağırlığı da gelir düzeyi yüksek illerde yükseldi. Evli erkeklerin ilgili yaş dilimindeki nüfus ağırlıkları açısından, boşananlar ve hiç evlenmeyenlerin aksine gelir düzeyiyle negatif yönlü ilişkinin genel olarak orta şiddette mevcut olduğu görüldü (Tablo 3).

Tablo 3. Boşanan, Evlenmeyen veya Evli Olan Erkeklerin Yaş Gruplarına Göre Nüfus Ağırlığı ile Cari ve Logaritmik Fert Başına Düşen GSYİH İlişkisi – Düzey 3

Değişkenler (yaş grubu)	N	Boşananların Ağırlığı ile		Evli Olmayanların Ağırlığı ile		Evlilerin Ağırlığı ile	
		TL	Ln TL	TL	Ln TL	TL	Ln TL
15-34 yaş grubu	81	0,550**	0,646**	-0,247*	-0,233*		
35-39 yaş grubu	81	0,597**	0,687**	0,309**	0,358**	-0,451**	-0,522**
40-44 yaş grubu	81	0,631**	0,712**	0,278*	0,315**	-0,497**	-0,561**
45-49 yaş grubu	81	0,674**	0,743**		0,233*	-0,544**	-0,602**
50-54 yaş grubu	81	0,680**	0,738**	0,248*	0,272*	-0,571**	-0,622**
55-59 yaş grubu	81	0,701**	0,743**	0,290**	0,317**	-0,614**	-0,655**
60-64 yaş grubu	81	0,715**	0,745**	0,325**	0,329**	-0,639**	-0,659**
65 yaş ve üstü	81	0,703**	0,721**			-0,302**	-0,330**
Tümü	81	0,681**	0,747**	-0,414**	-0,520**	0,273*	0,371**

* %5 hata payında istatistiksel anlamlılık

** %1 hata payında istatistiksel anlamlılık

Düzey 3'e göre gerçekleştirilen analizler, bu defa düzey 2'ye göre tekrarlandı. Elde edilen bulgular, düzey 3'teki bulgularla örtüştü. Gelirdeki yükselişle boşanan veya hiç evlenmeyen ağırlığı da yükselirken evlilerin ağırlığı düşüş kaydetti. Ters durumda gelir düşüştükçe evlenmişlerin ağırlığı artarken boşananların ve hiç evlenmeyenlerin ağırlığı da düştü (Tablo 4).

Tablo 4. Boşanan, Evlenmeyen veya Evli Olan Erkeklerin Yaş Gruplarına Göre Nüfus Ağırlığı ile Cari ve Logaritmik Fert Başına Düşen GSYİH İlişkisi – Düzey 2

Değişkenler	N	Boşananların Ağırlığı ile		Evli Olmayanların Ağırlığı ile		Evlilerin Ağırlığı ile	
		TL	Ln TL	TL	Ln TL	TL	Ln TL
15-34 yaş grubu	26	0,580**	0,701**				
35-39 yaş grubu	26	0,636**	0,741**	0,496**	0,522**	-0,604**	-0,664**
40-44 yaş grubu	26	0,677**	0,769**	0,463*	0,474*	-0,641**	-0,700**
45-49 yaş grubu	26	0,727**	0,805**			-0,681**	-0,737**
50-54 yaş grubu	26	0,741**	0,805**	0,444*	0,450*	-0,705**	-0,755**
55-59 yaş grubu	26	0,760**	0,811**	0,486*	0,487*	-0,728**	-0,767**
60-64 yaş grubu	26	0,777**	0,816**	0,558**	0,535**	-0,756**	-0,775**
65 yaş ve üstü	26	0,807**	0,835**	0,406*			
Tümü	26		0,417*	-0,397*	-0,538**		0,452*

* %5 hata payında istatistiksel anlamlılık

** %1 hata payında istatistiksel anlamlılık

Düzey 3'e göre bu defa korelasyon analizindeki gelir değişkenlerinde en düşük %20'lik kesimin gelirden aldığı paya orantılandırılarak en düşük gelirli olanlar elde ettikleri yıllık geliri esas alarak analiz tekrarlandı. İlişki şiddetlerinde kısmen bir düşüş olsa da gelir düzeyinin yükselmesiyle boşanmışların veya evli olmayanların nüfus dilimindeki ağırlığın da yükseliş yaşandığı, evli olanların ağırlığında düşüş kaydedildiği görüldü (Tablo 5).

Tablo 5. Boşanan, Evlenmeyen veya Evli Olan Erkeklerin Yaş Gruplarına Göre Nüfus Ağırlığı ile Cari ve Logaritmik En Düşük %20'lik Kesim Gelir Payına Göre Düzeltilmiş Fert Başına Düşen GSYİH İlişkisi – Düzey 3

Değişkenler / yaş grubu	N	Boşananların Ağırlığı		Evli Olmayanların Ağırlığı		Evlilerin Ağırlığı	
		TL	Ln TL	TL	Ln TL	TL	Ln TL
15-34 yaş grubu	81	0,506**	0,602**	-0,227*			
35-39 yaş grubu	81	0,549**	0,639**	0,323**	0,374**	-0,447**	-0,519**
40-44 yaş grubu	81	0,587**	0,668**	0,297**	0,332**	-0,488**	-0,552**
45-49 yaş grubu	81	0,627**	0,698**	0,223*	0,245*	-0,523**	-0,580**
50-54 yaş grubu	81	0,641**	0,702**	0,256*	0,278*	-0,547**	-0,599**
55-59 yaş grubu	81	0,663**	0,709**	0,285**	0,312**	-0,585**	-0,629**
60-64 yaş grubu	81	0,687**	0,722**	0,304**	0,313**	-0,614**	-0,639**
65 yaş ve üstü	81	0,662**	0,687**			-0,303**	-0,333**

Tümü	81	0,636**	0,705**	-0,372**	-0,477**	0,236*	0,332**
------	----	---------	---------	----------	----------	--------	---------

* %5 hata payında istatistiksel anlamlılık

** %1 hata payında istatistiksel anlamlılık

Düzy 2’ye göre analiz tekrarlandığında da, bir önceki analiz sonuçlarıyla örtüşen bulgulara ulaşıldı. En düşük %20’lik gelir diliminin aldığı gelir payıyla orantılandırıldığında gelir düşüşüyle yoksulluk arttıkça, boşananların ve hiç evlenmeyenlerin ağırlığında düşüşün görüldüğü, evlenmiş olanların ise ağırlığında artışın yaşandığı sonucuyla karşılaşıldı (Tablo 6).

Tablo 6. Boşanan, Evlenmeyen veya Evli Olan Erkeklerin Yaş Gruplarına Göre Nüfus Ağırlığı ile Cari ve Logaritmik En Düşük %20’lik Kesim Gelir Payına Göre Düzeltmiş Fert Başına Düşen GSYİH İlişkisi – Düzy 2

Değişkenler	N	Boşananların Ağırlığı		Evli Olmayanların Ağırlığı		Evlilerin Ağırlığı	
		TL	Ln TL	TL	Ln TL	TL	Ln TL
15-34 yaş grubu	26	0,540**	0,659**				
35-39 yaş grubu	26	0,592**	0,696**	0,462*	0,502**	-0,562**	-0,631**
40-44 yaş grubu	26	0,631**	0,722**	0,421*	0,445*	-0,591**	-0,657**
45-49 yaş grubu	26	0,677**	0,754**			-0,623**	-0,684**
50-54 yaş grubu	26	0,689**	0,753**		0,406*	-0,645**	-0,701**
55-59 yaş grubu	26	0,709**	0,760**	0,412*	0,427*	-0,667**	-0,710**
60-64 yaş grubu	26	0,727**	0,766**	0,477*	0,465*	-0,695**	-0,719**
65 yaş ve üstü	26	0,753**	0,779**				
Tümü	26		0,419*		-0,525**		0,432*

* %5 hata payında istatistiksel anlamlılık

** %1 hata payında istatistiksel anlamlılık

5. TÜRKİYE’DE KADINLARDA BOŞANMA, EVLENMEME, EVLİ OLMA DURUMUNA GÖRE GELİR / YOKSULLUK İLİŞKİSİ

Aile ile yoksulluk ilişkisine dair gerçekleştirilen ikinci analiz kadın nüfus için gerçekleştirildi. Kadınlarda düzy 3’e göre boşananların ağırlığı ile fert başına düşen GSYİH arasında, erkeklerde olduğu gibi ancak daha düşük şiddette pozitif ilişki tespit edildi. Ancak hiç evlenmemiş kadınlarla kısmen evlilerin ağırlıklarıyla negatif ilişkinin varlığı görüldü. Evlilerin ağırlığı ile gelir arasındaki negatif ilişkinin ise sekiz yaş diliminden sadece 45-49 ve 50-54 yaş dilimleri için çok düşük negatif ilişkinin olduğu sonucuna varıldı. Bu bulgu kadınların evli olma durumunun gelir düzeyinden önemli ölçüde bağımsız olduğu şeklinde yorumlandı (Tablo 7).

Tablo 7. Boşanan, Evlenmeyen veya Evli Olan Kadınların Yaş Gruplarına Göre Nüfus Ağırlığı ile Cari ve Logaritmik Fert Başına Düşen GSYİH İlişkisi – Düzey 3

Değişkenler	N	Boşananların Ağırlığı		Evli Olmayanların Ağırlığı		Evlilerin Ağırlığı	
		TL	Ln TL	TL	Ln TL	TL	Ln TL
15-34 yaş grubu	81	0,618**	0,698**				
35-39 yaş grubu	81	0,669**	0,740**	-0,278*	-0,337**		
40-44 yaş grubu	81	0,715**	0,769**	-0,327**	-0,384**	-0,284*	-0,275*
45-49 yaş grubu	81	0,739**	0,774**	-0,375**	-0,430**	-0,265*	-0,240*
50-54 yaş grubu	81	0,749**	0,767**	-0,396**	-0,453**	-0,221*	
55-59 yaş grubu	81	0,735**	0,742**	-0,413**	-0,492**		
60-64 yaş grubu	81	0,726**	0,719**	-0,450**	-0,547**		
65 yaş ve üstü	81	0,693**	0,682**	-0,479**	-0,584**	-0,248*	
Tümü	81	0,729**	0,764**	-0,488**	-0,579**	0,320**	0,363**

* %5 hata payında istatistiksel anlamlılık

** %1 hata payında istatistiksel anlamlılık

Düzey 2'ye göre analizler tekrarlandığında, bu defa cari fert başına düşen GSYİH'la iki yaş dilimi ve yaş dilimlerinden bağımsız toplam hacim ağırlıklarına göre evli kadınların ağırlıklarıyla negatif korelasyon şiddetinin yükseldiği görüldü. Genel olarak boşananların ağırlığı erkeklerde olduğu gibi gelir düzeyiyle birlikte artarken, hiç evlenmemişlerin ve evlilerin ağırlığıyla negatif yönlü korele olduğu sonucuna varıldı (Tablo 8).

Tablo 8. Boşanan, Evlenmeyen veya Evli Olan Kadınların Yaş Gruplarına Göre Nüfus Ağırlığı ile Cari ve Logaritmik Fert Başına Düşen GSYİH İlişkisi – Düzey 2

Değişkenler	N	Boşananların Ağırlığı		Evli Olmayanların Ağırlığı		Evlilerin Ağırlığı	
		TL	Ln TL	TL	Ln TL	TL	Ln TL
15-34 yaş grubu	26	0,580**	0,701**				
35-39 yaş grubu	26	0,636**	0,741**				
40-44 yaş grubu	26	0,677**	0,769**		-0,446*	-0,481*	-0,442*
45-49 yaş grubu	26	0,727**	0,805**	-0,428*	-0,534**	-0,458*	-0,410*
50-54 yaş grubu	26	0,741**	0,805**	-0,463*	-0,571**	-0,416*	
55-59 yaş grubu	26	0,760**	0,811**	-0,455*	-0,572**	-0,431*	
60-64 yaş grubu	26	0,777**	0,816**	-0,460*	-0,584**	-0,419*	
65 yaş ve üstü	26	0,807**	0,835**	-0,479*	-0,605**	-0,500**	
Tümü	26	0,796**	0,847**	-0,485*	-0,612**		

* %5 hata payında istatistiksel anlamlılık

** %1 hata payında istatistiksel anlamlılık

En düşük %20'lik gelir dilimlerindekilerin gelirden aldıkları paya göre düzeltilen fert başına düşen GSYİH ile boşanmış, hiç evlenmemiş ve evli kadınların ağırlıkları arasındaki ilişki düzey 3'e göre analiz edildi. Bulgular önceki sonuçlarla örtüştü. Yoksullaşmayla hiç evlenmeme ağırlığının düştüğü görüldü. Evli olmayla ya gelir / yoksulluk ilişkisinin olmadığı veya yoksullaşmayla pozitif ilişkili olduğu sonucuna varıldı. Boşananların ağırlığı yoksullaştıkça düşerken, gelir arttıkça yükseldi (Tablo 9).

Tablo 9. Boşanan, Evlenmeyen veya Evli Olan Kadınların Yaş Gruplarına Göre Nüfus Ağırlığı ile Cari ve Logaritmik En Düşük %20'lik Kesim Gelir Payına Göre Düzeltilmiş Fert Başına Düşen GSYİH İlişkisi – Düzey 3

Değişkenler / yaş dilimi	N	Boşananların Ağırlığı		Evli Olmayanların Ağırlığı		Evlilerin Ağırlığı	
		TL	Ln TL	TL	Ln TL	TL	Ln TL
15-34 yaş grubu	81	0,572**	0,652**				
35-39 yaş grubu	81	0,624**	0,697**	-0,222*	-0,279*		
40-44 yaş grubu	81	0,672**	0,729**	-0,261*	-0,318**	-0,309**	-0,303**
45-49 yaş grubu	81	0,699**	0,738**	-0,307**	-0,363**	-0,293**	-0,269*
50-54 yaş grubu	81	0,710**	0,736**	-0,339**	-0,399**	-0,240*	
55-59 yaş grubu	81	0,698**	0,713**	-0,367**	-0,449**		
60-64 yaş grubu	81	0,686**	0,689**	-0,418**	-0,519**		
65 yaş ve üstü	81	0,651**	0,648**	-0,464**	-0,573**	-0,254*	
Tümü	81	0,685**	0,725**	-0,438**	-0,528**	0,275*	0,317**

* %5 hata payında istatistiksel anlamlılık

** %1 hata payında istatistiksel anlamlılık

Düzey 2'ye göre tekrarlanan analiz bulguları, düzey 3'e göre gerçekleştirilen analiz bulgularıyla örtüşmektedir. Gelir yükseldikçe boşanan kadınların ağırlığı yükselirken evli olmayanların ve evli olanların ağırlığı düşmektedir. Yoksullaştıkça da evli olmayanların ve evlilerin ağırlıkları yükselirken boşanan kadınların ağırlığı ise düşmektedir (Tablo 10).

Tablo 10. Boşanan, Evlenmeyen veya Evli Olan Kadınların Yaş Gruplarına Göre Nüfus Ağırlığı ile Cari ve Logaritmik En Düşük %20'lik Kesim Gelir Payına Göre Düzeltilmiş Fert Başına Düşen GSYİH İlişkisi – Düzey 2

Değişkenler	N	Boşananların Ağırlığı	Evli Olmayanların Ağırlığı	Evlilerin Ağırlığı
-------------	---	--------------------------	-------------------------------	--------------------

		TL	Ln TL	TL	Ln TL	TL	Ln TL
15-34 yaş grubu	26	0,540**	0,659**				
35-39 yaş grubu	26	0,592**	0,696**				
40-44 yaş grubu	26	0,631**	0,722**		-0,415*	-0,457*	-0,417*
45-49 yaş grubu	26	0,677**	0,754**	-0,396*	-0,499**	-0,439*	-0,389*
50-54 yaş grubu	26	0,689**	0,753**	-0,439*	-0,546**	-0,391*	
55-59 yaş grubu	26	0,709**	0,760**	-0,444*	-0,562**	-0,398*	
60-64 yaş grubu	26	0,727**	0,766**	-0,456*	-0,585**		
65 yaş ve üstü	26	0,753**	0,779**	-0,484*	-0,618**	-0,479*	
Tümü	26	0,754**	0,800**	-0,455*	-0,580**		

* %5 hata payında istatistiksel anlamlılık

** %1 hata payında istatistiksel anlamlılık

6. TÜRKİYE’DE NÜFUS BÜTÜNÜNDE BOŞANMA, EVLENMEME, EVLİ OLMA DURUMUNA GÖRE GELİR / YOKSULLUK İLİŞKİSİ

Genel nüfusa göre boşanan, hiç evlenmeyen ve evlilerin, ilgili yaş dilimindeki nüfus ağırlıklarıyla gelir arasındaki ilişki düzey 3’e göre gerçekleştirildi. Nüfus genelinde de boşananların ağırlığı ile gelir arasında pozitif ve orta – yüksek şiddette korelasyonun varlığı görüldü. Evlenmemişlerin ağırlığına göre gelirle negatif ilişkinin ileri yaştakilerde görülmesine rağmen 55 yaş altında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin görülmemesi sonucuyla karşılaşıldı. İleri yaşlarda hiç evlenmeyenlerin nüfus ağırlıklarının son derece düşük olduğu hesaba katıldığında, evlenememenin yoksullukla ilişkili olması güçlenmektedir. Evlilerin ağırlığıyla gelir arasında negatif yönlü ve orta şiddetteki ilişki, üç istisna dışında her yaş dilimi için görüldü. Buradan hareketle yoksullaşma evliliğin artışıyla boşanmanın ise azalışıyla birlikte yaşandığı sonucuna varıldı (Tablo 11).

Tablo 11. Boşananların, Evlenmeyenlerin veya Evlilerin Yaş Gruplarına Göre Nüfus Ağırlıkları ile Genel ve e Tabanına Göre Logaritmik Fert Başına Düşen GSYİH İlişkisi – Düzey 3

Değişkenler	N	Boşananların Ağırlığı		Evlili Olmayanların Ağırlığı		Evlilerin Ağırlığı	
		TL	Ln TL	TL	Ln TL	TL	Ln TL
15-34 yaş grubu	81	0,589**	0,677**	-0,238*			
35-39 yaş grubu	81	0,641**	0,721**			-0,407**	-0,457**
40-44 yaş grubu	81	0,688**	0,755**			-0,470**	-0,513**
45-49 yaş grubu	81	0,723**	0,776**			-0,499**	-0,529**

50-54 yaş grubu	81	0,731**	0,771**			-0,520**	-0,533**
55-59 yaş grubu	81	0,733**	0,757**	-0,221*	-0,272*	-0,534**	-0,524**
60-64 yaş grubu	81	0,736**	0,747**	-0,325**	-0,415**	-0,481**	-0,422**
65 yaş ve üstü	81	0,708**	0,708**	-0,428**	-0,533**	-0,248*	
Tümü	81	0,719**	0,768**	-0,461**	-0,561**	0,315**	0,389**

* %5 hata payında istatistiksel anlamlılık

** %1 hata payında istatistiksel anlamlılık

Düzy 2'ye göre yapılan uygulama bulguları da düzy 3'e dayanan bulgularla örtüşmektedir. Bütün yaş dilimlerinde boşanmayla gelir artışı orta ve yüksek şiddette pozitif korelasyon gösterdi. Evlenmemiş olmayla ileri yaştakiler açısından düşük ve orta şiddette gelirle negatif korelasyon mevcutken, evlilerin ağırlığı arasında negatif yönlü ve orta – yüksek şiddette korelasyonun mevcut olduğu sonucuna varıldı (Tablo 12).

Tablo 12. Boşananların, Evlenmeyenlerin veya Evlilerin Yaş Gruplarına Göre Nüfus Ağırlıkları ile Genel ve e Tabanına Göre Logaritmik Fert Başına Düşen GSYİH İlişkisi – Düzy 2

Değişkenler	N	Boşananların Ağırlığı		Evli Olmayanların Ağırlığı		Evlilerin Ağırlığı	
		TL	Ln TL	TL	Ln TL	TL	Ln TL
15-34 yaş grubu	26	0,629**	0,742**				
35-39 yaş grubu	26	0,556**	0,679**			-0,603**	-0,627**
40-44 yaş grubu	26	0,645**	0,757**			-0,652**	-0,678**
45-49 yaş grubu	26	0,730**	0,825**			-0,672**	-0,691**
50-54 yaş grubu	26	0,780**	0,858**			-0,695**	-0,698**
55-59 yaş grubu	26	0,794**	0,856**			-0,708**	-0,689**
60-64 yaş grubu	26	0,795**	0,840**		-0,410*	-0,691**	-0,623**
65 yaş ve üstü	26	0,803**	0,815**	-0,400*	-0,532**	-0,490*	
Tümü	26	0,771**	0,835**	-0,463*	-0,596**		0,430*

* %5 hata payında istatistiksel anlamlılık

** %1 hata payında istatistiksel anlamlılık

Fert başına düşen GSYİH'nin en düşük %20'lik gelir dilimine uyarlanmasıyla elde edilen yoksulluk ile boşanmış, hiç evlenmemiş ve evlenmiş olanların nüfus dilimlerindeki ağırlıkları arasındaki ilişkinin analiz edilmesi sonucunda da öncül uygulama bulgularıyla örtüşen sonuçlara ulaşıldı. Boşananların nüfus ağırlığı, gelir arttıkça yükselirken yoksullaşıldıkça düşmektedir. Evli olmayanların ağırlıkları ileri yaş için yoksullaşma arttıkça yükseldi. Gelir yükseldikçe de hiç evlenmemişlerin ağırlığı düştü. Evlilerin ağırlığında yoksullaşıldıkça artış yaşandı, gelir arttıkça evlilerin ağırlığı azaldı (Tablo 13).

Tablo 13. Boşananların, Evlenmeyenlerin veya Evlilerin Yaş Gruplarına Göre Nüfus Ağırlıkları ile Genel ve e Tabanına Göre Logaritmik En Düşük %20'lik Kesim Gelir Payına Göre Düzeltilmiş Fert Başına Düşen GSYİH İlişkisi-Düzy 3

Değişkenler / yaş grubu	N	Boşananların Ağırlığı		Evli Olmayanların Ağırlığı		Evlilerin Ağırlığı	
		TL	Ln TL	TL	Ln TL	TL	Ln TL
15-34 yaş grubu	81	0,542**	0,631**				
35-39 yaş grubu	81	0,595**	0,676**			-0,416**	-0,468**
40-44 yaş grubu	81	0,643**	0,712**			-0,474**	-0,518**
45-49 yaş grubu	81	0,679**	0,735**			-0,497**	-0,527**
50-54 yaş grubu	81	0,692**	0,736**			-0,512**	-0,527**
55-59 yaş grubu	81	0,695**	0,725**		-0,238*	-0,517**	-0,510**
60-64 yaş grubu	81	0,701**	0,719**	-0,300**	-0,394**	-0,468**	-0,412**
65 yaş ve üstü	81	0,665**	0,673**	-0,418**	-0,528**	-0,252*	
Tümü	81	0,675**	0,728**	-0,414**	-0,512**	0,271*	0,344**

* %5 hata payında istatistiksel anlamlılık

** %1 hata payında istatistiksel anlamlılık

Düzy 2'ye göre de düzy 3'e dayalı uygulama bulgularıyla örtüşme mevcuttur. Gelir arttıkça boşananların ağırlığı da yükseldi, yoksullaşıldıkça düştü. İleri yaştakilerde gelir artışı hiç evlenmemişlerin ağırlığında düşüşle birlikte gerçekleşirken yoksullaşmayla bu ağırlık da arttı. Evlilerin ağırlığı, 15-34 yaş diliminde öncül uygulamalar örtüşecek gelir ve yoksullukla ilişkisiz bir gelişim gösterdi. 35 yaş ve üstündekilerde bu defa gelir ile negatif korelasyon gerçekleşti (Tablo 14).

Tablo 14. Boşananların, Evlenmeyenlerin veya Evlilerin Yaş Gruplarına Göre Nüfus Ağırlıkları ile Genel ve e Tabanına Göre Logaritmik En Düşük %20'lik Kesim Gelir Payına Göre Düzeltilmiş Fert Başına Düşen GSYİH İlişkisi – Düzy 2

Değişkenler	N	Boşananların Ağırlığı		Evli Olmayanların Ağırlığı		Evlilerin Ağırlığı	
		TL	Ln TL	TL	Ln TL	TL	Ln TL
15-34 yaş grubu	26	0,589**	0,697**				
35-39 yaş grubu	26	0,531**	0,647**			-0,561**	-0,592**
40-44 yaş grubu	26	0,617**	0,722**			-0,607**	-0,637**
45-49 yaş grubu	26	0,699**	0,788**			-0,624**	-0,646**
50-54 yaş grubu	26	0,747**	0,820**			-0,643**	-0,648**

55-59 yaş grubu	26	0,760**	0,817**		-0,654**	-0,635**
60-64 yaş grubu	26	0,757**	0,799**		-0,433*	-0,636**
65 yaş ve üstü	26	0,754**	0,762**	-0,417*	-0,556**	-0,460*
Tümü	26	0,725**	0,786**	-0,441*	-0,570**	0,419*

* %5 hata payında istatistiksel anlamlılık

** %1 hata payında istatistiksel anlamlılık

Sonuç

Yoksulluk kültürü teorisinin önemli unsurları içerisinde yer alan ailede çözülmenin bir yoksulluk kültürü özelliği haline dönüşümünün Türkiye açısından geçerli olmadığı görülmektedir. Kadın, erkek ve toplam il / alt bölge nüfusları içerisinde yaş dilimlerine göre boşananların ağırlıkları ile kişi başına düşen il / alt bölge GSYİH'leri arasında pozitif yönlü orta ve yüksek düzey ilişkinin varlığı altı uygulamada da teyit edilmiştir. Ayrıca en düşük %20'lik gelir diliminin elde ettiği gelir payına göre düzeltilmiş kişi başına düşen gelire göre de aynı sonuçlarla karşılaşılmıştır.

Yoksulluk kültürü teorisine uyuşmayan bu bulguların iki açıdan değerlendirmesi yapılabilir: 1) Boşanma, cinsiyetlere göre belirgin farklılaşmaya uğramaksızın gelir düzeyi yüksek olanlarda daha yaygındır. 2) Boşanmayla birlikte her iki cinsiyet arasında da belirgin bir farklılaşma yaşanmaksızın yüksek gelir düzeyi korunabilmektedir.

İlk değerlendirmede özetle boşanmaların yüksek gelirli kişiler arasında ülke geneline göre daha yaygın olduğu ifade edilmektedir. Bu değerlendirme ise yoksulluk kültürü teorisi kapsamında Lewis'in (1959) işaret ettiği yoksulluk kültürü içerisindeki parçalanmış, ahlaki çöküntü içerisindeki ailelerin yaygınlığı ile örtüşmediği gibi, Lewis'in savını destekleyen ve başta ABD olmak üzere ağırlıklı olarak Batı dünyasını içeren öncül çalışma bulgularıyla da uyum göstermemektedir (Bkz. Alstott, 2013, Bennet, 1988; Musik ve Mare, 2006; Lichter vd., 2003).

İkinci değerlendirmede boşanmaların yüksek gelir düzeyiyle ilişkili olması sebebiyle, gelir düzeyinde yoksullaştırıcı etki göstermediği görülmektedir. Bu değerlendirme, analizin yaş dilimlerine göre yapılması sebebiyle de önemli ölçüde doğrulanmaktadır. Çünkü 15-34 yaş grubuyla başlayıp 35-39 yaş grubundan itibaren beşerli yaş dilimlerine göre yapılan analizlerin tümünde boşanmış olan kadın, erkek ve genel nüfus ağırlıklarıyla gelir arasında orta ve yüksek düzeyde pozitif korelasyon mevcuttur. Elbette her yaş diliminde boşanmalar olmaktadır. Ancak özellikle yaş dilimi arttıkça pozitif korelasyonun da artması son derece önemlidir. Örnek vermek gerekirse 15-34 yaş grubundaki genel nüfus içinde boşanmışların ağırlığında yaşanan artışla gelir düzeyi arasındaki korelasyon 0,54 iken 60-64 yaş grubunda bu değer 0,70'e ulaşmaktadır. 60-

64 yaş grubu içindeki boşanmışların ağırlığı içerisinde, önceki yaş dilimlerinde boşanıp tekrar evlenmeyenlerin ağırlığının, daha genç yaş dilimlerine göre çok daha fazla olacağı açıktır. Dolayısıyla ülkemizde boşanmanın yoksullaştırıcı etkisinin Batı dünyasındaki gibi şiddetli şekilde gerçekleşmediği savunulabilir. Yoksulluk kültürü teorisine dayanarak yapılan uygulama bulguları, boşanmayla kadın gelirinde belirgin düşüşün yaşandığını gösteren öncül çalışmalarla tezat oluşturmaktadır (Arditti, 1997; Finnie, 1993; Gadalla, 2008; Dewilde ve Uunk, 2008; de Vaus vd., 2017; Leopold, 2018; Popova ve Navicke, 2019; Hagendorm vd., 2020; Lin ve Brown, 2021).

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağımsız

Yazar Katkısı: Ayşe Nur Çiftçi %60, İskender Gümüş %40

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışma için destek alınmamıştır.

Etik Onay: Bu çalışma etik onay gerektiren herhangi bir insan veya hayvan araştırması içermemektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Çalışma ile ilgili herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Peer Review: Independent double-blind

Author Contributions: Ayşe Nur Çiftçi %60, İskender Gümüş %40

Funding and Acknowledgement: No support was received for the study.

Ethics Approval: This study does not contain any human or animal research that requires ethical approval.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest with any institution or person related to the study.

Önerilen Atıf: Çiftçi, A. N. & Gümüş, İ. (2024). Yoksulluk kültürü yaklaşımının eleştirisi: Türkiye’den aile ve yoksulluk ilişkisine dayalı kanıt. *Akademik Hassasiyetler*, 11(24), 536-566. <https://doi.org/10.58884/akademik-hassasiyetler.1263202>

Kaynakça

- Alkan, E. Ö. (2018). Aile parçalanmasının çocuğun okul başarısına etkisi: Trabzon örneği. *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 4(5), 167-225. <https://doi.org/10.31765/karen.438376>
- Alstott, A. (2013). Good for women. K. Widerquist, Y. Vanderborght, J.A. Noguera & J. De Wispelaere. *Basic income an anthology of contemporary research* içinde (s. 186-188), Wiley-Blackwell.

- Altaş, D., Kaspar, E. Ç. ve Ergüt, Ö. (2012). İlişki katsayılarının karşılaştırılması: Bir simülasyon çalışması. *NKÜ Sosyal Bilimler Metinleri*, 2(1), 1-9.
- Arditti, J. A. (1997). Women, divorce, and economic risk. *Family Court Review*, 35(1), 79-89.
- Atila Demir, S. & Genç Çelebi, Ş. (2017). Tek ebeveynli ailelerin sorunları: Nitel bir araştırma. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 111-128. <https://doi.org/10.17828/yalovasosbil.333891>
- Aytaç, M. (1983). Korelasyon katsayılarının genelleştirilmesi. *Uludağ Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(2), 209-221.
- Barış, İ. (2009). Sokakta yaşayan çocuklar ve aileleri (İstanbul örneği). *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları Dergisi*, 39, 87-114.
- Bennett, M. B. (1988). Afro-American women, poverty and mental health: A social essay. *Women ve Health*, 12(3-4), 213-228.
- Biblarz, T. J. & Gottainer, G. (2000). Family structure and children's success: A comparison of widowed and divorced single-mother families. *Journal of Marriage and Family*, 62(2), 533-548.
- Brown, G. W. & Moran, P. M. (1997). Single mothers, poverty and depression. *Psychological Medicine*, 27(1), 21-33.
- Brown, J. B. & Lichter, D. T. (2004). Poverty, welfare, and the livelihood strategies of nonmetropolitan single mothers. *Rural Sociology*, 69(2), 282-301.
- De Vaus, D., Gray, M., Qu, L. & Stanton, D. (2017). The economic consequences of divorce in six OECD countries. *Australian Journal of Social Issues*, 52(2), 180-199. <https://doi.org/10.1002/ajs4.13>
- Dewilde, C. & Uunk, W. (2008). Remarriage as a way to overcome the financial consequences of divorce: A test of the economic need hypothesis for European women. *European Sociological Review*, 24(3), 393-407. <https://doi.org/10.1093/esr/jcn025>.
- Feyzioğlu, S. & Kuşcuoğlu, C. (2011). Tek ebeveynli aileler. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 26, 97-110.
- Finnie, R. (1993). Women, men, and the economic consequences of divorce: Evidence from Canadian longitudinal data. *Canadian Review of Sociology*, 30(2), 205-241.
- Fisher, J. & Lyons, A. (2006). The ability of women to repay debt after divorce. *Journal of Women, Politics ve Policy*, 27(34), 161-168. https://doi.org/10.1300/J501v27n03_11
- Gadalla, T. M. (2008). Gender differences in poverty rates after marital dissolution: A longitudinal study. *Journal of Divorce ve*

- Remarriage*, 49(3-4),225-238.
<https://doi.org/10.1080/10502550802222493>
- Genceli, M. (1986). *Ekonometri ve istatistik ilkeleri*. Filiz Kitabevi.
- González, L. (2008). Single mothers, welfare, and incentives to work, *Labour*, 22(3), 447- 468
<https://doi.org/10.1111/j.14679914.2008.00417.x>
- Harkness, S., Gregg, P. & Fernández-Salgado, M. (2020). The rise in single-mother families and children’s cognitive development: Evidence from three British birth cohorts. *Child development*, 91(5), 1762-1785.
<https://doi.org/10.1111/cdev.13342>
- Hughes, J. (2000). Repartnering after divorce: Marginal mates and unwedded women. *Family Matters*, 55, 16-21.
<https://doi.org/10.4054/DemRes.2017.36.58>
- Karaaslan, İ. & Opçin, E. (2020). Tek ebeveynli ailelerin aldıkları sosyal yardımlar ve sosyal yardım beklentileri üzerine bir araştırma. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 1(2), 81-103.
- Karakuş Umar, E. (2019). Toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri, kadın yoksulluğu ve mikro kredi uygulamaları. C. Arslan (Ed.). *Sosyoloji araştırmaları* içinde, (s. 45-58). Akademisyen Kitabevi.
- Kavşut, F. (2015). Tek ebeveyn olan kadınların sosyal dışlanmışlık sorunu: Ankara örneği. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi*, 50(1), 48-67.
- Leopold, T. (2018). Gender differences in the consequences of divorce: A study of multiple outcomes. *Demography*, 55(3), 769-797.
<https://doi.org/10.1007/s13524-018-0667-6>
- Levine, A. (2013). Fairness to idleness: Is there a right not to work?, K. Widerquist, Y. Vanderborght, J.A. Noguera, J. De Wispelaere (Eds.). *Basic income an anthology of contemporary research* içinde (s. 105-113). Wiley-Blackwell.
- Lewis, O. (1959). *Five families*. Basic Books.
- Lichter, D. T., Graefe, D. R. & Brown, J. B. (2003). Is marriage a Panacea? Union formation among economically disadvantaged unwed mothers. *Social Problems*, 50(1), 60-86.
<https://doi.org/10.1525/sp.2003.50.1.60>
- Lin, İ. F. & Brown, S. L. (2021). The economic consequences of gray divorce for women and men. *The Journals of Gerontology: Series B*, 76(10), 2073-2085. <https://doi.org/10.1093/geronb/gbaa157>
- Lorcu, F. (2015). *Örneklerle veri analizi SPSS uygulamalı*. Detay Yayıncılık.
- Mauldin, T. A. (1991). Economic consequences of divorce or Separation among women in poverty. *Journal of Divorce ve Remarriage*, 14(3-4), 163-178. https://doi.org/10.1300/J087v14n03_10

- Mcdonald, L. & Robb, A. L. (2004). The economic legacy of divorce and separation for women in old age. *Canadian Journal on Aging*, 23(5), 83-97. <https://doi.org/10.1353/cja.2005.0036>
- Meder, M. (2008). Sokak çocuklarının sosyo-kültürel ve ekonomik özellikleri açısından incelenmesi: Ankara Sakarya Caddesi örneği. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, 8, 201-218.
- Morgan, L. A., Kitson, G. C. & Kitson, J. T. (1992). The economic fallout from divorce: Issues for the 1990s. *Journal of Family and Economic Issues*, 13(4), 435-443.
- Musick, K. & Mare, R. D. (2006). Recent trends in the inheritance of poverty and family structure. *Social Science Research*, 35(2), 471-499. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2004.11.006>
- Napier, C., Oldewage-Theron, W. & Makhaye, B. (2018). Predictors of food insecurity and coping strategies of women asylum seekers and refugees in Durban, South Africa. *Agriculture & Food Security*, 7(67), 1-9. <https://doi.org/10.1186/s40066-018-0220-2>
- Nonoyama-Tarumi, Y. (2017). Educational achievement of children from single-mother and single-father families: The case of Japan. *Journal of Marriage and Family*, 79(4), 915-931. <https://doi.org/10.1111/jomf.12409>
- Öztürk, M. S. & Boylu, A. A. (2013). Tek ebeveynli ailelerin yaşadıkları finansal güçlüklerin yaşam tatminleri üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E Dergisi*, 1-10.
- Popova, D. & Navicke, J. (2019). The probability of poverty for mothers after childbirth and divorce in Europe: The role of social stratification and tax-benefit policies. *Social Science Research*, 78, 57-70. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2018.10.007>
- Quane, J. M. & Rankin, B. H. (1998). Neighborhood poverty, family characteristics, and commitment to mainstream goals: The case of African American adolescents in the inner city. *Journal of Family Issues*, 19(6), 769-794. <https://doi.org/10.1177/019251398019006006>
- Serper, Ö. (2004). *Uygulamalı istatistik 2*. Ezgi Kitabevi.
- Suğur, N. & Doğru, E. S. (2010). Koruma altındaki çocukların aile ve devlet algısı üzerine bir araştırma. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(1), 115-133. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000002151
- Sweeney, M. M. (1997). Remarriage of women and men after divorce: The role of socioeconomic prospects. *Journal of Family Issues*, 18(5), 479-502. DOI: 10.1177/019251397018005002
- Şentürk, Ü. (2012). Parçalanmış aile çocuklarının eğitimdeki başarı/başarısızlık durumu (Malatya örneği 2006). *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 7(29), 105-126.

- TÜİK. (2021a). *Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi*. 1 Mart 2023 tarihinde <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/> adresinden edinilmiştir.
- TÜİK. (2021b). *Bölgesel hesaplar*. 1 Mart 2023 tarihinde <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/> adresinden edinilmiştir.
- TÜİK. (2021c). *Gelir dağılımı ve yaşam koşulları*. 1 Mart 2023 tarihinde <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/> adresinden edinilmiştir.
- Widerquist, K. (2013). What (if anything) can we learn from the negative income tax experiments? K. Widerquist, Y. Vanderborcht, J.A. Noguera, J. De Wispelaere (Eds.). *Basic income an anthology of contemporary research* içinde (s. 217-229). Wiley-Blackwell.
- Yusufoğlu, Ö. ve Kızmaz, Z. (2016). Parçalanmış ailelerde yoksulluk ve sosyal dışlanma: Elazığ örneği. *Social Sciences*, 11(1), 27-40.
- Zhan, M. ve Pandey, S. (2004). Postsecondary education and economic well-being of single mothers and single fathers. *Journal of Marriage and Family*, 66(3), 661-673. <https://doi.org/10.1111/j.0022-2445.2004.00045.x>

Extended Abstract

According to the poverty culture approach, poverty consists of those who have weak family ties, and it is passed on between generations. Going even further, it is claimed that the poor are morally in breakdown. In this study, it was aimed to test the claim of universality by showing evidence from Turkey.

According to NUTS3, the relationship between poverty and family structure in Turkey was analyzed for 2019. The findings showed that there was a moderate to high positive correlation of 0.550 and 0.747 between the increase in income and the weight of the divorced men in all age groups. The same practice was repeated with the weight of never married men. Exceptionally, a low negative correlation was found in the 15-34 age group and no statistically significant relationship was found for those aged 65 and over. A positive correlation was observed for all other age groups, which overlapped with the previous findings. Accordingly, the weight of those who have never been married among men increased in provinces with high income levels.

According to NUTS 3, this time the analysis was repeated based on the annual income proportional to the income of the lowest 20% regarding the income variables in the correlation analysis. Although there was a partial decrease in the severity of relationships, it was observed that the weight of the divorced or unmarried people in the population segment increased with the increase in the income level, while the weight of the married ones decreased. When the analysis was repeated according to NUTS 2, the findings were consistent with the results of the previous analysis.

According to NUTS3, a positive correlation was found between the weight of the divorced and the GDP per capita in women, as in men, but with a lower severity. However, there was a negative relationship between the weights of never married women and partially married women. It was concluded that the negative relationship between the weight of married people and income was very low, only for the 45-49 and 50-54 age groups out of the eight age groups. This finding was interpreted as the fact that women were married was significantly independent of their income level. When the analyzes were repeated according to NUTS2, it was observed that the severity of negative correlation with the weights of married women increased, this time according to GDP per capita of two age groups and total volume weights independent of age groups.

The relationship between GDP per capita adjusted for the income share of those in the lowest 20% income quintiles and the weight of divorced, never married and married women was analyzed according to NUTS 3. The findings matched previous results. It was seen that the weight of never getting married decreased with impoverishment. It was concluded that there was either no income/poverty relationship with being married or it was positively related to impoverishment. While the weight of divorced people decreased as they became poorer, it increased as incomes increased. The repeated analysis findings according to NUTS2 matched the analysis results according to NUTS3.

According to the general population, the relationship between the weight of the divorced, never married, and married people in the relevant age range and income was carried out according to NUTS3. A positive and medium-high correlation was found between the weight of divorced people and income across the population. According to the weight of the unmarried, although a negative relationship with income was observed in the elderly, no statistically significant relationship was observed under the age of 55. When it is taken into account that the population weight of those who have never been married at an advanced age is extremely low, it becomes stronger that not being married is associated with poverty. The negative and moderately strong relationship between the weight of married people and income was seen for all age groups with three exceptions. From this point of view, it was concluded that impoverishment was experienced with the increase in marriage and the decrease in divorce. Implementation findings according to NUTS2 also overlapped with findings based on NUTS3.

As a result of analyzing the relationship between poverty, which is obtained by adapting the GDP per capita to the lowest 20% income bracket, and the weights of the divorced, never married, and married people in the population segments, results that are in line with the preliminary practice findings were obtained. The population weight of divorced people increased as income increased and decreased as they became poorer. The weights of the unmarried rose as impoverishment increased for older age. As income rose,

the weight of the never married fell. The weight of married people increased as they got poorer, and the weight of married people decreased as income increased. According to NUTS2, there is also overlap with practice findings based on NUTS3. As the income increased, the weight of the divorced also increased, and decreased as the poor became poorer. While the increase in income for the elderly was accompanied by a decrease in the weight of those who have never been married, this weight also increased with impoverishment. The weight of married people, on the other hand, showed a development unrelated to income and poverty, which would coincide with the predecessors in the 15-34 age group. For those aged 35 and over, this time there was a negative correlation with income.

It is seen that the transformation of dissolution in the family, which is one of the important elements of the poverty culture theory, into a poverty culture feature is not valid for Turkey. These findings, which are inconsistent with the culture of poverty theory, can be evaluated from two perspectives: 1) Divorce is more common among those with higher incomes, without significant gender differentiation. 2) With divorce, high income level can be maintained without any significant differentiation between both sexes.